

чинного законодавства; 3) об'єднання відомчих банків даних правоохоронних, антикорупційних, фіскальних органів та прокуратури в єдину інформаційно-пошукову систему з розмежуванням доступу та захищеними каналами доступу до інформації.

1. Положення про інформаційно-пошукову систему "Скорпіон" Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України: Затверджено Наказом МВС України № 825 від 24.09.2012. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1726-12>.

2. Україна підписала Угоду про оперативне співробітництво з Європоллом. URL: <http://interpol.np.gov.ua/?p=2734>.

3. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Центрального управління Служби безпеки України від 10 червня 2011 р. № 317/235. Офіційний вісник України. 2011. № 53. Ст. 2139.

4. Про затвердження Інструкції про порядок організації обміну інформацією між структурними підрозділами МВС, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України, Державної прикордонної служби України, Держмитслужби в діяльності з виявлення та припинення корупційних діянь в правоохоронних органах: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України від 23 березня 2009 р. № 124/936/139/199/250. Офіційний вісник України. 2009. № 57. Ст. 2009.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

6. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051.

7. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 6. Ст. 55.

8. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. № 2297-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34. Ст. 481.

Шинкаренко І.Р.

кандидат юридичних наук, професор
професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ

Основним викликом сьогодення є перебудова моделі діяльності кримінальної поліції у відповідності до вимог інформаційного суспільства XXI століття. Підґрунтям означеного може стати кримінальний аналіз.

Слід відзначити, що на теренах України почали впроваджуватися осно-

ви кримінального аналізу у діяльності розшукової поліції ще наприкінці XIX століття. У звіті діяльності розшукового відділення Київської міської поліції за 1902-1904 рр. вперше було проаналізовано механізм злочинів та осіб, що їх вчиняють, а також визначено напрямки їх викриття [1, с.223-320]. Слід зазначити, що інформаційному забезпеченню поліцейської діяльності на території України та Росії взагалі приділялася велика увага у XIX-XX ст.

Наступним етапом використання кримінального аналізу у діяльності поліцейських установ на теренах України було запровадження у 20-ті роки оперативних обліків як основи формування кримінального аналізу.

Наприкінці тридцятих років основними формами оперативного (кримінального) аналізу стали картки і справи оперативного обліку. Однак відсутність системного підходу до організації обліків приводило до надмірної розмаїтості їхніх форм і видів, не об'єднаних у єдину систему. Що фактично гальмувало впровадження кримінального аналізу.

Значним поштовхом розвитку кримінального аналізу як напрямку діяльності поліції став період 60-70-х років XX століття. У цей період до складу поліцейських підрозділів на рівні великих відділів поліції США увійшли розвідувальні підрозділи. До складу яких входили аналітичні групи.

В цей час у СРСР та теренах України в системі МВС було запроваджено систему «Пошук» [2, с. 5-11], яка визначила стратегію формування банків даних про осіб, події і предмети, що становлять оперативний інтерес та стала передумовою формування у майбутньому аналітичних автоматизованих пошукових систем. Підґрунтям став динамізм оперативної обстановки, що обумовив удосконалення діючих обліків: визначалися нові їх види, рівні і служби ведення. Основним напрямком стало удосконалення організації, обробки, аналізу і узагальнення інформації. Цьому сприяло введення механізації, а потім – автоматизації всіх цих процесів [3, с.92.].

У 80-х роках ідея використання автоматизованих пошукових систем для концентрації, обробки, збереження і видачі оперативно-значущої інформації виходить на стадію практичного втілення на підґрунті створення ЕОМ нового покоління та запровадження відповідного програмного забезпечення. В той же час практично були відсутні експертні програми.

Револьюційним став період 90-х років коли відповідно до наукової революції стало формуватися інформаційне суспільство та змінилися підходи до діяльності поліції у бік створення системи протидії всім видам злочинності. Це сприяло створенню Міжнародної асоціації кримінальних аналітиків (ІАСА), яка формує стратегію та напрями діяльності кримінальних аналітиків у всьому світі [4].

Це призвело до того, що кримінальний аналіз сформувався в окремий напрямок професійної діяльності притаманний всім поліціям більшості розвинених держав світу.

Слід зазначити, що першими на теренах України визнали необхідність виокремлення кримінального аналізу в окремий напрямок були представники

Державної прикордонної служби України, прийняттям наказу ДПСУ № 28 від 15 січня 2008 р., яким було введено в дію Інструкцію про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України.

Визначення теоретико-прикладного змісту кримінального аналізу можливо надати вивчивші визначення науковців та нормативних актів:

- сукупність систематичних аналітичних процесів, спрямованих на отримання своєчасної та достовірної інформації щодо змін в характеристиках та тенденціях злочинності з метою допомоги оперативним та адміністративним підрозділам у розподілі сил і засобів для попередження та припинення злочинної діяльності, допомоги у процесі розслідування (С. Готліб - США);

- вивчення певних характеристик та тенденцій з метою розкриття злочинів або їх попередження (Експертної групи Ради Європи з питань кримінального права та кримінології);

- визначення та розуміння (осмислення) зв'язків між кримінальною інформацією (інформацією про злочин) та іншою потенційно значимою інформацією в цілях поліцейської та судової практики (Інтерпол) [5];

- являє собою професійну систематичну специфічну інформаційно-аналітичну діяльність, яка допомагає розкривати та розслідувати злочини або приймати управлінські рішення [6, с. 268-273];

- полягає у опрацювання інформації, яка є суттєвою для керування та становить підставу для прийняття рішень. В залежності від одержувача дана інформація носить характер бази для планування, оціночний, керівний або контрольний характер [7, с.4].

Таким чином, можемо виокремити основні риси та складові кримінального аналізу: сукупність систематичних аналітичних процесів; вивчення певних характеристик та тенденцій; визначення та розуміння (осмислення) зв'язків між кримінальною інформацією (інформацією про злочин) та іншою; систематичну специфічну інформаційно-аналітичну діяльність; полягає в опрацюванні інформації, яка є суттєвою для управління або прийняття рішення; здійснюється з метою попередження, припинення, розкриття та розслідування злочинів або приймати управлінські рішення

Як наслідок, сьогодні деякі науковці виокремлюють два виду кримінального аналізу - аналітичний пошук та аналітичне дослідження Основним змістом аналітичного пошуку є організація інформації таким чином, щоб полегшити завдання з вилучення сенсу із зібраних даних. Аналітичне дослідження полягає у встановленні взаємозв'язків між особами, подіями та предметами [8, с. 133].

На наш погляд складовими кримінального аналізу є також діяльність з отримання, обробки, реструктуризації інформації та прогнозування розвитку ситуації.

Використання основ кримінального аналізу у вигляді аналогових таблиць «Відонова» нараховує понад 40 років [9]. В останні десять років аналі-

тичне забезпечення протидії злочинності перейшло на якісно новий рівень від аналогових таблиць «Видонова» до інтелектуальних аналітичних програм [10, с.10].

Таким чином, всю історію використання кримінального аналізу оперативними підрозділами поліцейських установ у галузі оперативно-розшукової діяльності на теренах України можливо поділити на сім етапів.

Перший етап кінець XIX початок XX століття - у розшуковому відділення Київської міської поліції за 1902-1904 рр. вперше було проаналізовано механізм злочинів та осіб, що їх вчиняють, а також визначено напрямки їх викриття.

Другий - друга половини 20-х років почалося формування оперативних обліків як основи формування кримінального аналізу.

Третій - кінець тридцятих років, основними формами оперативного (кримінального) аналізу стали картки і справи оперативного обліку при відсутності системного підходу до організації обліків.

Четвертий – 60-70-ті роки в цей час у СРСР та теренах України в системі МВС було запроваджено систему «Пошук», що стала передумовою формування у майбутньому аналітичних автоматизованих пошукових систем.

П'ятий - 80-ті роки початок використання автоматизованих пошукових систем на підґрунті створення ЕОМ нового покоління та запровадження відповідного програмного забезпечення.

Шостий - 90-х роки відповідно до умов складної оперативної обстановки стали створюватися автоматизовані інформаційно-пошукові системи на ґрунті інтегрованих банків даних.

Сьомий – 2008 рік запровадження у ДПСУ ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами та 2016 рік розповсюдження досвіду на Національну поліцію України.

Восьмий – 2017 рік початок формування моделі поліцейської діяльності керованої аналітикою ІІР.

1. Антологія сиску: [В 14 т.] / Від. ред. Ю.І. Римаренко, В.І. Кущерець. – К.: Знання України, 2005.

2. Лекарь А.Г., Вандышев А.С. Поиск. О задачах и структуреновойорганизационно-тактическойсистемы / А.Г. Лекарь, А.С. Вандышев // Бюллетень ВНИИ МВД СССР. – 1975. – № 87. – С.5-11.

3. Малыгин С.С. Теория и практика использования аппаратами уголовного розыска оперативного и криминалистического учетов. – Дис. ... канд.юр.наук: 12.00.09 / С.С. Малыгин. – М.: МВШМ МВС РФ, 1995. – 180 с.

4. Problem-orientedpolicing [Electronicresource] Wikipedia. — URL : http://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing.8. RegionalCrimeAnalysis GIS.

5. Махнюк А.В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності / А.В. Махнюк // Науковий вісник Державної прикордонної служби України. Науково-практичний альманах. – 2011 – № 4 – С. 3–7.

6. Гринчак Я.В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США / Я.В. Гринчак // Центрально-український

правничий часопис Кіровоградського юридичного інституту ХНУВС. - Кіровоград, 2010. - Спец. вип. - С. 268-273.

7. Стратегічний кримінальний аналіз: презентація. Варшава: Прикордонна Варта Республіки Польща, 2008. – 35 с.

8. Фаріон О.Б. Алгоритм проведення стратегічного кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України / О.Б. Фаріон // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. - № 3 (15). – 2012. – С. 106-110.

9. Типовые версии по делам об убийствах: справочное пособие / Л.Г. Видонов, Н.А. Селиванов. – Горький, 1981. – 56 с.[електронний доступ: порядок доступу: <http://biblio.crimlib.info/www/read.php?mode=image&id=10&file=15&page=1>.

10. Толстоуцкий В.Ю. Использование информационных технологий в раскрытии и расследовании убийств: электронное учебно-методическое пособие / В.Ю. Толстоуцкий. – Нижний Новгород: Нижегородский госуниверситет, 2012. – 151 с.

Шинкаренко І. І.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛЬНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВА- ДЖЕННЯ

В умовах сьогодення правовою основою діяльності підрозділів уповноважених та спеціальних оперативних підрозділів Національної поліції щодо здійснення візуального спостереження під час оперативно – розшукового та кримінального провадження є Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державну таємницю», інші нормативно-правові акти відомчого та міжвідомчого характеру [1;2]. Аспекти організації та тактики проведення візуального спостереження регламентовані відомчими та міжвідомчими інструкціями з грифом обмеженого користування

Поява 21 глави та ст. 269 КПК України, з одного боку легалізувала традиційний оперативно-розшуковий захід, а з другого постала проблема приведення системи підготовки слідчого, оперативних працівників підрозділів ініціаторів та підрозділів – виконавців (оперативна служба), до відповідного рівня з метою надання знань щодо оптимальної організаційної моделі